

שכוחו התבטל על ידי השאור המותר. **אָבָל לֹא קָרַם וְסִילַק אֵת**
הַאִיסוּר, וביחד חימצו את העיסה, **אִסוּר** לזרים לאכול את העיסה
משום שזה היה גורם אסור. ונמצא לפי ביאורו של אב"י שרבי אליעזר
סובר זה היה גורם אסור וחכמים סוברים זה היה גורם מותר, ואם כן
את הסתירה בין שתי הברייתות המובאות לעיל אפשר ליישב
שנחלקו במחלוקת רבי אליעזר וחכמים זו.
דוחה הגמרא: **וּמִמָּא** (מנין לך) **דְּמַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּדַבְרֵי שֶׁרַק**
אֵם סִילַק אֶת הַתְּרוּמָה מוֹתֵר, אך אם לא סילקו קודם שניתן שאור
החולקין, העיסה אסורה לפי שזה היה גורם אסור, **דְּלִמָּא** (אולי)
מַעְמָא דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְשֻׁם דְּאַחַר אֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא – שהשאור שגמר
את החימוץ אחרון הוא הקובע את דין העיסה, **אִי גְמִיר בְּאִיסוּרָא** –
אם נגמר באיסור, העיסה אסורה לזרים, **וְאִי גְמִיר בְּהִיתִיּוּא** – ואם
נגמר בהיתר, מותרין – העיסה מותרת לזרים, **בִּין סְלִקְתָּהּ וּבִין לֹא**
סְלִקְתָּהּ – בין אם סילק את השאור האסור ובין אם לא סילקו, וכן אם
נפלו שניהם לעיסה בבת אחת, העיסה מותרת גם לדעת רבי אליעזר,
כיון שזה היה גורם מותר.
אחר שנדחתה ההוכחה ממשנה זו של שאור שרבי אליעזר סבר זה
זה גורם אסור, הגמרא מוכיחה ממשנה אחרת שאכן כך סובר רבי
אליעזר:
אֵלָא הַכוּוּנָה לְשִׁית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי דְעֵצִים – בענין הסקת תנור
בעצי אשירה. **דְּתַנְן (להלן ע"ב), נִמְלַל הַיִּשְׂרָאֵל הַיְמִנָּה** (מהאשירה)
עֵצִים, (אסורה) אִסוּרוֹן הַעֵצִים בְּהִנְאָה. הַסִּיק (בה) כִּהֵן אֶת הַתְּנוּרָה
הַעֲשׂוּ חֶרֶס, אִם הִיָּה הַתְּנוּרָה חֲדָשׁ, יוֹתֵין – יש לנתח אותה, לפי
שההסקה הראשונה מחסמת ומחזקת את חרסו של תנור, ונגמרה
מלאכת התנור באיסור. ואם היה התנור ישן, שכבר הוסק בעצים של
היתר ונגמרה מלאכתו בהיתר, ועתה הסיקהו בעצי אשירה, יוֹצֵין –
ימתין עד שהתנור יצטנן ויסיקנו מחדש, כדי שלא יהנה מההסקה של
איסור. ואם אָפָה בו אֵת הַפֶּת – אפה פת באחד מתנורים אלו, או
בחדש שנאסר ולא נתן אותה, או בישן שלא המתין עד שיצטנן,
אִסוּרָה הַפֶּת בְּהִנְאָה, משום שאפית הפת נגרמה על ידי איסור
והיתר. בתנור חדש, התנור הוא הגורם האסור, ועצי הסקה הם
הגורם המותר. ובתנור ישן, התנור הוא הגורם המותר, והעצים הם
הגורם האסור, וזה היה גורם אסור. נִתְעַרְבָה הַפֶּת (באחרים)
בְּכִיכּוּרֹת אַחֲרוֹת, כּוּלֵין אִסוּרוֹת בְּהִנְאָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, הַפֶּת
שאפיתיה נגרמה על ידי איסור והיתר, ניתן להיתרה בהנאה אם
יולף את דמי ההנאה מעצי האיסור לים המלח. אָמְרוּ לוֹ חַכְמִים,
אִין פְּרִיזֵין לְעִבּוּדֵת כּוּכְבָּים, כלומר אי אפשר לפדות דבר הנאסר
בהנאה מחמת עבודה זרה, על ידי השלכת דמי ההנאה לים המלח,
ואין זה מועיל להיתר את הפת, ונמצא שהברייתא לעיל הסוברת זה
זה גורם אסור כשיטתו נשנית, ואילו הברייתא הסוברת זה היה גורם
מותר כשיטת חכמים נשנית.
שואלת הגמרא: **רַבִּי דְסַלְיָי עֲלִיהּ דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מָאן נִיְהוּ – מי**
הם החכמים החולקים עליו וסוברים זה היה גורם מותר, אִלִּימָא – אם
הכוונה לרַבִּי דְעֵצִים – לחכמים החולקים על רבי אליעזר בענין עצי
אשירה שהסיק בהם את התנור. הלא אדרבה הם אֲחֵמוּרֵי מְחִמְרֵי –
מחמירים יותר מרבי אליעזר ואוסרים את הפת בהנאה אפילו על ידי
הולכת דמי העצים לים המלח.
משיבה הגמרא: **אֵלָא** ודאי הכוונה לרַבִּי דְשָׂאוֹר – לחכמים
החולקים על רבי אליעזר בענין שאור של תרומה ושל חולקין
שהחמיצו יחד את העיסה, וסוברים שהעיסה מותרת, משום שזה היה
גורם מותר. ומעתה יש ליישב את הסתירה בין הברייתות במחלוקת
רבי אליעזר וחכמים בענין זה היה גורם.
דוחה הגמרא: **אִימַר דְשַׁמְעֵת לְהוּ דְרַבִּי דְמְקִילֵי – אימתי שמעת**
שחכמים מקילים וסוברים זה היה גורם מותר, דוּקָא בְּשָׂאוֹר של
תרומה שהחמיץ עיסה יחד עם שאור של חולקין, אולם בְּעִבּוּדֵת
כּוּכְבָּים מִי מְקִילֵי – באיסור עבודה זרה החמור כגון שדה שנודבלה
בזבל של עבודה זרה, מנין שגם בזה מקילים וסוברים זה היה גורם
מותר.

שֵׂאֵם עבר ונמצע אגוז של ערלה, וכן אם הקריף והקריב ענף של
ערלה בעץ זקן ושכבר עברו עליו שנות ערלה, ויצאו פירות, מותר
ליהנות מהם. לפי שבנטיעה זו, הפרי היוצא ממנה נגרם על ידי אגוז
של איסור וקרקע של היתר, וזה היה גורם מותר. וכן במבריך
ובמרכיב, הפירות צמחו מייחור של ערלה ומאילן זקן של היתר, ולכן
הם מותרים באכילה, ומוכח שרבי יוסי סובר זה היה גורם מותר, וזה
סותר לשיטת רבי יוסי במשנתנו.
הגמרא מנסה ליישב את הסתירה: **וְכִי תִימָא – ואם תישב, שְׁנֵי לֵיה**
לְרַבִּי יוֹסֵי – לפי רבי יוסי שונה הדין בִּין שָׂאֹר אִיסוּרִין שְׂבָהָם הוּא
סוּבֵר זֶה וְזֶה גוֹרֵם מוֹתֵר, לְאִיסוּר הַנָּאָה מַעְבְּדֵת כּוּכְבָּים הַחֲמוּרָה,
שְׂבָה הוּא מַחְמִיר שׂוּה זֶה וְזֶה גוֹרֵם אִסוּר. דוחה הגמרא: וְכִי שְׁנֵי לֵיה,
וְהַתְנִיָּא בְּבִרְיָתָא, שְׂדָה שְׁנוּדְבָלָה כּוּבָל של עִבּוּדֵת כּוּכְבָּים, וְכֵן
פְּרָה שְׁנַתְפַּטְמָה כְּכַרְשִׁינֵי עִבּוּדֵת כּוּכְבָּים, תְּנִי הָדָא – בברייתא
אחת שנינו, הַשְּׂדָה תּוֹרַע וְהוּיֹצֵא מִמֶּנָּה מוֹתֵר, ואין לחשוש משום
הזבל האסור, וכן הַפְּרָה תִשְׁחַט וְתֹאכַל, ואין לחשוש למאכל האסור
שאכלה. וְתִנְיָא אִידָךְ – ואילו בברייתא אחרת שנינו על כך, הַשְּׂדָה
תְּבוּר – השדה תשאור בורה ולא תזרע עד ששבח הזיבול האסור לא
יהא ניכר, וכן בַּפְּרָה ימתין עד שִׁתְּרִיָּה ולא יהא ניכר הפיטום האסור,
ואחר כך ישחטנה, ואם כן סותרות הברייתות זו את זו. מבארת
הגמרא: מָאִי לָאו – האם אין ליישב את הסתירה כך, הָא – הברייתא
שאמרה שהשדה תזרע ותיחטש, שיטת רבי יוסי היא שהיתר
פרי היוצא מנטיעת אגוז של ערלה, לפי שזה היה גורם מותר, ומאחר
ואין חילוק בין איסור עבודה זרה לשאר איסורים, לכן גם שדה
המצמיחה עם זבל של עבודה זרה תזרע, וכן פרה שנתפטמה בכרשני
עבודה זרה תשחט ותאכל, שהרי התפטמה גם במאכלי היתר
שאכלה קודם לכן. וְהָא – ואילו הברייתא שאמרה שדה תבור ופרה
תרזה, שיטת רַבִּינָן היא, הסוברים לעיל (מ) בכלים שיש עליהם צורת
עבודה זרה, שלא ישחקם יזרם לרוח, שמא יפול השחק באחת
השדות ויעשה זבל, ויאסרו הפירות שיצאו באותה שדה, לפי שזה היה
גורם אסור. ונמצא אם כן שרבי יוסי אינו מחלק בין עבודה זרה לשאר
איסורים, וסובר בשניהם שזה היה גורם מותר, וחזרת הקושי מדוע
אסר רבי יוסי לזרוע ירקות תחת האשירה מחשש לגביה האסורה.
הגמרא חוזרת בה מדחיה זו. מתרצת הגמרא: **לָא – אל תיישב את**
הסתירה בברייתות אלו שזו מחלוקת רבי יוסי וחכמים, משום שאף
שרבי יוסי מיקל בשאר איסורים וסובר זה היה גורם מותר, מכל מקום
באיסור עבודה זרה הוא מחמיר ומודה לחכמים שזה היה גורם אסור.
אלא את הסתירה בברייתות תיישב שזה תלוי במחלוקת תנאים
אחרת, הָא – ברייתא אחת סוברת כרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, וְהָא – וברייתא
אחת כרַבִּינָן.
מבררת הגמרא: **הִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּינָן – לאיזו מחלוקת ביניהם**
הכוונה. אִלִּימָא – אם נאמר שהכוונה למחלוקת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּינָן
דְשָׂאוֹר – בענין שאור, דְּתַנְן במשנה (ערלה פ"ב מ"א), שָׂאוֹר של חוֹלִין
וְשָׂאוֹר של תְּרוּמָה שְׁנַפְלוּ לְתוֹךְ הַעֵיֶשֶׁה של חוֹלִין, ואין לָא כּוּנָה
שיעור מספיק כְּדִי לְחַמֵּץ את העיסה, וְלָא כּוּנָה שיעור מספיק כְּדִי
לְחַמֵּץ את העיסה, וְנִצְטַרְפוּ יחד וְחִמְצוּ את העיסה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אָמַר, אַחַר הַאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא – הולכים אחר השאור האחרון שנפל
לעיסה, כיון שהוא גומר את החימוץ. ולפיכך אם השאור האחרון
היה של חולקין, בטל מקצת חימוצו של שאור התרומה שנפל קודם
לכן, והפת מותרת לזרים. ואם האחרון היה שאור של תרומה, אסורה
הפת לזרים. וְחַכְמִים אָמְרִים, בִּין שְׁנַפַּל שאור האיסור לְבִתְחִלָּה,
וְכֵן שְׁנַפַּל האיסור לְכַסּוֹת, וְאִינוּ אִסוּר העיסה עַד שִׁיְהֵא בו –
בשאור התרומה כְּדִי לְחַמֵּץ את העיסה. אבל אם אין בשאור
התרומה כדי לחמץ, מאחר ששניהם כאחד החמיצו את העיסה הרי
היא מותרת כדן זה היה גורם שמותר. וְאָמַר אַבְי, לָא שְׁנוּ – לא
אמר רבי אליעזר את דינו, שאם השאור המותר נפל אחרון העיסה
מותרת, אֵלָא שְׁקָדִים וְסִילַק אֵת שאור האיסור קודם שנפל השאור
המותר, שבאופן זה, כיון שלא היה באיסור כדי לחמץ את העיסה,
וגם עתה הוטר ממנה, אין הוא נחשב לגורם בחימוץ העיסה, כיון

ב"ה, ערב חה"ס ה'תשד"מ
ברוקלין, נ.י.

כבוד המשתתפים בהקפות שמחת תורה
בכפר חב"ד (נה"ח כו') אשר באה"ק
תובב"א, על ידי משיח צדקנו,
בתוככי כל אחינו בני ישראל השמחים
בשמחת תורה בכל מקום שהם – שליט"א

בזמן שהשמחה הכפולה שמחת ישראל בהתורה ושמחת התורה בישראל, מקפת ומאחדת את כל
עמנו הקרובים והרחוקים (לעת עתה) גם יחד, באיחוד אמתי ונצחי,

תוקף ותוכן מיוחדים לשמחה זו בארצנו הקדושה בשלימותה, אשר תמיד עיני השם אלקיך בה
מרשית השנה ועד אחרית שנה.

ויהי רצון שתהי' הקדושה בגלוי, והשגחת השם עושה פלא בטוב הנראה והנגלה

וראו כל עמי הארץ כי בישראל גדול שמו – בשלמות התורה שלמות העם ושלמות הארץ,

ובמהרה בימינו ממש תחזינה עינינו קיום ההבטחה (בלשון הכתובים):

קומה אלקים שפטה הארץ, ממזרח אביא זרעך וממערב אקצבך אומר לצפון תני ולתימן אל
תכלאי – בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

המשתתף בשמחתכם – שמחתנו וחותרם בכבוד רב ובתפלה לשנת תורה ושמחה ושלוש אמתי.

מנחם שניאורסאהן

תמיד . . הארץ : עקב יא, יב.

קומה . . הארץ : תהלים פב, ח.

ממזרח . . אל תכלאי : ישע"י מג, ה-ו.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שבת קודש עמ' א

15 אשירה בימות החמה ואינם נאסרים מחמת הצל, וכן זורעים תחתיה
16 בימות הגשמים ואינם נאסרים מחמת הזבל של הנביה, אולם לְדִרְכּוֹ
17 דְאִמְרֵיתוּ – לשיטתכם שאמרתם זה וזה גִּזְרֵם אֲסוּר, ולכן אסרתם
18 לזרוע בימות החמה, אִזְדוּ לִי מִיְהִת שיש לאסור לזרוע אֶף יִרְקוֹת
19 בְּיָמֵי הַגְּשָׁמִים, שהרי גם זבל של נביה הוא גורם של איסור. וְרַבְּנֵי
20 הַמִּתִּירִים זריעת ירקות בימות הגשמים, טעמם בְּדִאמְרֵי רַבּ מְרִי בְּרִיָּה
21 דְרַבּ כְּהֵנָּא, שמה שמשביח הנביה פוגם הצל, ונמצא שאינו נהנה
22 מהאשירה ואין כאן גורם של איסור.
23 הגמרא מכריעה כמי ההלכה במחלוקת זו ומביאה מעשה בענין זה:
24 אָמַר רַבּ יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלֵכָה פְּרָפִי יוֹסִי שזה וזה גורם מותר.
25 וכן היה מעשה בַּהֲוֵא גִיְהָא – גינה דְאִיזְהַפֵּל בְּזִבְלָא דְעֵבֻדָּת
26 בּוֹכְבִים, שְׁלַח רַב עֲמֵרָם שאלה קָמִיָּה [–לפני] דְרַבּ יוֹסֵף, אָמַר לִיה
27 רַב יוֹסֵף, הָכִי אָמַר רַבּ יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, הֲלֵכָה פְּרָפִי יוֹסִי שזה
28 וזה גורם מותר.

1 לאחר שנדחתה האפשרות ליישב את הסתירה בין הברייתות
2 במחלוקת רבי אליעזר וחכמים, שבה הגמרא ליישב את הסתירה בין
3 הברייתות על פי שיטות רבי יוסי וחכמים, ומבארת באופן אחר מדוע
4 אסר רבי יוסי לזרוע ירקות תחת האשירה. מבארת הגמרא: אָמַר
5 לְעוֹלָם יש ליישב את הסתירה בברייתות כפי שביארנו לעיל, הָא –
6 הברייתא המתירה ליהנות משדה שנודבלה מעבודה זרה, בשיטת
7 רַבּי יוֹסִי היא הסובר זה וזה גורם מותר, שהרי התיר את היוצא
8 מנטיעת אגוז של ערלה, וכן התיר בכלי שיש עליו צורת עבודה זרה
9 לשחוק ולזרות לרוח, ולא חשש לזבל של איסור, וְהָא – והברייתא
10 האוסרת בשיטת רַבְּנֵי היא הסוברים זה וזה גורם אסור, ומה שאסר
11 רבי יוסי במשנתנו לזרוע ירקות בצל האשירה אף בימות הגשמים,
12 אין זה לשיטתו, אלא רַבּי יוֹסִי לְדְבָרֵיהֶם דְרַבְּנֵי אָמַר לָהּ – לשיטת
13 חכמים החולקים עליו אמר את הדברים. וכך היא כוונת רבי יוסי
14 במשנה, לְדִרְכּוֹ – לשיטתי זה וזה גִּזְרֵם מוֹתָר, וזורעים ירקות תחת

58 אפילו חבית יין נסך שהתערבה בחביות היתר אחרות, אם השליך
59 דמי החבית האסורה לים המלח מותרת כל אחת מהחביות
60 שבתערובת בהנאה, ומותר למוכרה לגוי או להשקותו ממנה.
61 הגמרא מביאה מעשה בו פסק רב חסדא להלכה כשיטתו: הווא
62 גברא דאייתערב ליה חביתא דיון נסך בחמריה – שנתערבה לו חבית
63 של יין נסך בין חביות ההיתר שלו. ואתא לקמיה דרב חסדא – בא
64 לשאל את רב חסדא כיצד ינהג. אמר לו, שקול ארבע זוזי ושדי
65 בגהרא – קח ארבעה זוזים שהם דמי החבית שבתוכה יין נסך
66 והשליכם לנהר, ונשתרי לה – ונתיר לך את כל החביות בהנאה,
67 ותוכל למכור לגוי כל חבית לבדה, וכן להשקות מהיין לגוי או לכבס
68 בו בגדים.

משנה

70 כיצד מביאה [את האשירה], קורסם – תלש הגוי קיסמים יבשים
71 מהאילן כדי לשורפם לצרכו, וזירד – או תלש זרדים לחים
72 מהאשירה, או נטל ממנה מקל או שרביט ואפילו עלה, הרי זו
73 בטלה. שיפה – פיסל והקציע אותה לצרכה, כגון לפותה, לא בטלה
74 בכך והיא אסורה. ואם פיסל והקציע אותה שלא לצרכה, בטלה בכך
75 והיא מותרת.

גמרא

76 שנינו במשנה שגוי שפיסל והקציע אשירה לצרכה, לא בטלה בכך
77 והיא אסורה בהנאה. מבררת הגמרא: איתן שפאין – נסרים היוצאים
78 מפיסול האשירה, מה תהא עליהן האם הם בטלים. פליגי בה –
79 נחלקו בזה רב הונא (ורבי חייה) [וחייה] בר רב, חד אמר אסורין,
80 שלא בטלו מחמת הפיסול, וחד אמר מותרין, משום שטלו מחמת
81 הפיסול אף שהאשירה לא התבטלה. הגמרא מביאה ברייתא
82 המסייעת לאחת השיטות: תניא בברייתא במאן דאמר שהנסרים
83 מותרין. ותניא, עובר בוכבים שיפה – פיסל והקציע עבודת
84 בוכבים לצרכו, כדי להשתמש בנסרים, היא ושפאיה התבטלו
85 ומותרין בהנאה. ואם פיסל והקציע לצרכה כדי לפותה, האשירה
86 לא בטלה והיא אסורה, ושפאיה – אך נסריה מותרין בהנאה מפני
87 שהם התבטלו. וישראל שיפה עבודת בוכבים, בין שיפה לצרכה
88 בין שיפה לצרכו, היא ושפאיה אסורין, משום שאין ישראל יכול
89 לבטל עבודה זרה של גוי.
90 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין עבודה זרה שנשברה
91 מאליה: איתמר, עבודת בוכבים שנשתברה מאליה, רב אמר, צריך
92 לבטל כל קיסם וקיסם, כלומר, העבודה זרה לא בטלה על ידי
93 שבירתה, ועל כל אחד מהשברים בפני עצמו חלו דיני עבודה זרה,
94 וצריך לבטל כל שבר בפני עצמו. ושמואל אמר, עבודת בוכבים
95 שנשברה אינה בטלה בכך אלא אם השבירה נעשתה בדרך גידולתה,
96 כלומר דרכה בכך. מקשה הגמרא: אדרבה, דרך גידולתה מי מבטל
97 – וכי עבודה זרה מתבטלת על ידי שבירה בדרך גידולתה, והרי דרכה
98 בכך. מתרצת הגמרא: אלא הכי קאמר – כך אמר שמואל, אין
99 עבודת בוכבים שנשברה מאליה צריכה לבטל, שכיון שהגוי רואה
100 שהיא לא הצילה את עצמה משבירה, הוא תמה איך תציל אותו, ומן
101 הסתם הוא מבטל אותה. אלא אם כן נשברה בדרך גידולתה שדרכה
102 בכך, כגון עלים שנשרו מהאשירה, שבאופן זה צריך לבטלה.
103 הגמרא מבארת את סברת החולקים: לויא בהא קמיפלגי – אולי
104 נאמר שבדין זה חולקים רב ושמואל, דמר סבר – רב שאסר את
105 השברים סבר, שהגויים עובדין לשבירין ואינם מבטלים את העבודה
106 וזה בגלל שנשברה, ומר סבר – ושמואל סבר, אין עובדין לשבירין
107 והגוי מבטלם.
108 דוחה הגמרא ומבארת באופנים אחרים: לא בסברא זו נחלקו, אלא
109 דבולי עלמא סוברים שהגויים עובדין גם לשבירין, והבא בשבירי
110 שבירים קמיפלגי – נחלקו בשברים של עבודה זרה שחורו ונשברו. מר
111 – רב סבר, שבירי שבירים אסורין, שגם אותם אין הגוי מבטל, ומר –
112 ושמואל סבר, שבירי שבירים מותרין משום שהגוי מבטלם.
113

משנה

2 נטל ממנה [מהאשירה] עצים, אסורין העצים בהנאה. הסיק בהן
3 את התנור העשוי חרס, אם היה התנור חדש, ויתין – יש לנתוח
4 אותו, לפי שהסקה הראשונה מחסמת ומחוקת חרסו של תנור,
5 ונמצא שנגמרה מלאכתו על ידי עצי איסור. ואם היה התנור ישן,
6 כלומר שכבר הוסק קודם לכן בעצים של היתר ונגמרה מלאכתו
7 בהיתר, ועתה הסיקהו בעצי אשירה כדי לאפות בו פת, ויצן – ימתין
8 עד שהתנור יצטנן ויסיקנו מחדש, כדי שלא יהנה מהסקה של איסור.
9 אפה בו את הפת באחד מתנורים אלו, בין חדש שלא נתן אותו
10 אלא חזר והסיקו בעצי היתר, ובין בישן שלא המתין בו עד שיצטנן,
11 אסורה הפת בהנאה. והעם, כיון שאפיית הפת נגרמה על ידי איסור
12 והיתר. והיינו, בתנור חדש, התנור אסור ועצי הסקה הם היתר,
13 ובתנור ישן, התנור הוא היתר והעצים הם של איסור, וזה גורם
14 אסור. ונתערבה פת זו בככרות אחרות, בולן אסורות בהנאה. רבי
15 אליעזר אומר, ניתן להתיר את הפת או את התנור החדש שהוסק
16 בעצי אשירה, על ידי שילוף את דמי ההנאה מעצי האיסור לים
17 המלח. אמרו לו חכמים, אין פדיון לעבודת בוכבים, כלומר, אי
18 אפשר לפדות דבר שנאסר בהנאה מחמת עבודה זרה, על ידי
19 השלכת דמי ההנאה לים המלח, ואין זה מועיל להתיר את הפת.
20 נטל חממה [מהאשירה] ברבור – פיסת עץ המשמש לאריגה, אסור
21 הכרכור בהנאה. ארג בו [בכרכור] את הפגד, אסור הבגד בהנאה.
22 נתערב הבגד בבגדים אחרים, [ואחרים פאחרים] – ותערובת זו חורה
23 ונתערבה בבגדים מותרים אחרים, בולן אסורין בהנאה. רבי אליעזר
24 אומר, יולף את דמי ההנאה מהכרכור לים המלח, והבגד מותר
25 בהנאה. אמרו לו חכמים אין פדיון לעבודת בוכבים, כלומר אי
26 אפשר לפדות דבר שנאסר בהנאה מחמת עבודה זרה, ולכך השלכה
27 לים המלח אינה מועלת להתיר את הבגד.

גמרא

28 הגמרא מבארת מדוע הוצרכה המשנה לשתי דוגמאות במחלוקת
29 רבי אליעזר וחכמים: וצריכא להשמיענו את מחלוקתם גם באפיית
30 פת וגם באריגת בגד. דאי אשמעינן בקמייתא – רק באופן הראשון
31 של אפיית פת, הייתי טועה לומר שדווקא בהא קאמר רבי אליעזר
32 שמועיל להשליך את הנאת העצים לים המלח, משום דבעידנא
33 דקא נמרה פת קלי לה איסורא – שבזמן אפיית הפת עצי האיסור
34 הולכים ונשרפים, אבל ברבור דאיתיה לאיסורא בעיניה –
35 שהכרכור האסור מתקיים ואינו כלה בזמן האריגה, אימא שרבי
36 אליעזר מודי לרבנן שלא מועיל להשליך את דמי הכרכור לים
37 המלח. ואי אשמעינן ברבור – ואם היה משמיענו את מחלוקתם רק
38 בכרכור, הייתי טועה לומר שדווקא בהא קאמרי רבנן – בכרכור
39 שאינו כלה בזמן האריגה, סוברים חכמים שלא מועיל להשליך
40 הנאתו לים המלח, אבל באפיית פת שבזמן האפייה כבר נשרפו
41 העצים ואינם בעין, אימא מודו ליה חכמים לרבי אליעזר שדי
42 בהשלכת הנאת העצים לים המלח, לכן צריכא להשמיענו את
43 מחלוקתם בשני אופנים אלו.
44 הגמרא מכריעה את ההלכה במחלוקתם: אמר רבי חייה בריה
45 דרבה בר נחמני אמר רב חסדא אמר ועירי, הלכה כרבי אליעזר
46 ובהשלכת דמי ההנאה האסורה לים המלח מותרים הפת והבגד
47 בהנאה. איכא דאמרי בנוסח אחר, אמר רב חסדא אמר לי אבא
48 בר רב חסדא, הכי אמר ועירי, הלכה כרבי אליעזר.
49 הגמרא מבארת אם בכל האופנים התייר רבי אליעזר על ידי פדיון:
50 אמר רב אדא בר אהבה, לא שנו שרבי אליעזר מתיר בהולכת דמי
51 ההנאה לים המלח, אלא לגבי פת שנאפתה על ידי עצי אשירה,
52 שמשות האיסור כבר אינה קיימת, אבל לגבי חבית של יין נסך
53 שנתערבה בחביות היתר אחרות, לא התייר רבי אליעזר להוליק את
54 דמי החבית לים המלח ולמכור אחר כך כל חבית לבדה או
55 להשקותה לגויים, אלא כולן אסורות בהנאה, משום שהיין האסור
56 בהנאה נמצא עדיין בעין. ורב חסדא אמר, לדעת רבי אליעזר,
57

1 התורה בכח עצמו (ועל דרך זה - בעבודת הבעלי
2 תשובה שהיא בכח עצמו ובכחינת התחדשות ממש)
3 נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית⁵² שהוא מוסף
4 ומשפיע כביכול במעשה בראשית⁵³ - כי שותפות
5 בשלימותה היא כששניהם שותפים שווים לגמרי. ולכן
6 הצדיק שעבודתו היא רק לגלות מהכח אל הפועל (הן
7 הכחות שלו, והן בהדירה שעושה בעולם) אין
8 ה"שותפות" בשלימותה - שהרי הקב"ה בורא ומהווה
9 מאין; אבל כשעבודתו היא בכח עצמו, הבעל-תשובה

(52 ראה שבת י, א. קיט, ב. טור ושו"ע אדמוה"ז או"ח ר"ס רסח.
53 ועד"ז בתורה שארז"ל (ב"מ נט, ב) נצחוני בני נצחוני. וכאשר
מתחיל ללמוד התורה עוה"פ אחר שסיימה הרי הלימוד הוא באופן
נעלה יותר, ועוד שישאל מוספין* ומשפיעין** בתורה. וראה
לקו"ש שם ס"ד ובהערה 46 שם.

(* וחיוב הוא "לאפשא לה" (זח"א יב, ב. תו"א מקץ לט, ד).

** שלכן בכ"מ נקרא התורה כלה וישראל חתן (ראה לקו"ת תצא לו, טע"א. ברכה צג, ד ואילך).

10 שעבודתו היא התחדשות ממש בהבריאה, כנ"ל, ועד
11 שעושה מדבר הפכי דבר הרצוי - מעולם דלא "הניין
12 לי" (להקב"ה) עושה עולם ד"הניין לי"⁵⁴ על ידי זה
13 נעשה דומה לבורא - שותף בשלימות להקב"ה,
14 ובורא⁵⁵ שמים וארץ "חדשים" שנרגש בהם ש"ה'
15 אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה"⁵⁶, ומסייעין⁵⁷
16 להאדם למלאות שליחותו ועבודתו בעולם.

(משיחת יום שמחת תורה תשל"ג)

(54 ב"ר פ"ג, ז.

(55 להעיר מב"ר פצ"ח, ג: מה הקב"ה בורא עולמות אף אביכם
בורא עולמות, ובאוה"ת בראשית (רנח, ב) - דקאי על כל בני".

(56 נוסח התפלה דר"ה.

(57 ראה ג"כ לקו"ת סד"ה ה' לי בעזורי.

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום שבת קודש עמ' ב

1 **וְאִיבְעִית אִימָא** - ואם תרצה תבאר את מחלוקתם כך, דְּכֹלֵי עֲלָמָא
2 סוברים שהשברים אסורים, וְשִׁבְרֵי שִׁבְרִים מוֹתְרִין כִּיּוֹן שֶׁהֲגִי
3 מִבְּטֵלִם, וְהָכָא בְּעֵבֹדַת פּוֹכְבִּים שֶׁל חֲלִיזוֹת וְהַדְרִיזוּם שִׁיבּוֹל
4 לְהַחְזִירָהּ קְמִיפְלָגִי - רב ושמואל נחלקו בעבודה זרה העשויה
5 מחוליות קטנות, והן התפרקו, ודומה הדבר לשברי שברים, והגוי
6 בעצמו יכול להרכיבם בלי אומן. מר - רב סבר, כִּיּוֹן דְּהַדְרִיזוּם יָכוֹל
7 לְהַחְזִירָהּ, אִין זֶה נַחֲשָׁב לְשִׁבְרָה, וְלֹא כְּמִלְחָה וְצָרִיךְ לְבַטֵּל כָּל פֶּרֶק
8 וּפְרָק לְחֹד, וּמַר - וְשִׁמּוּאֵל סָבַר, אִין עֵבֹדַת פּוֹכְבִּים שֶׁנִּשְׁבְּרָה
9 כְּמִלְחָה - צָרִיכָה בִּטּוֹל אֱלָא כִּאֲשֶׁר שִׁבְרָתָה נַעֲשֶׂתָה בְּדִרְךָ גְּדִילְתָּהּ,
10 כְּגוֹן עֲלִים שֶׁנִּשְׁרָו מֵהַאֲשִׁירָה, דְּהֵינּוּ אוֹרְחִיָּה - שֶׁדִּרְכָה בְּכָךְ, הָא -
11 אִוְלָם עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל חֲלִיזוֹת, לֹא גְּדִילְתָּהּ הִיא - אִין דִּרְכָה לְהַתְּפַרֵּק
12 וְלִכֵּן אִין צָרִיכָה לְכַפֵּיל, אִלָּא בַטְלָה כְּבַר בְּמַה שֶׁנִּשְׁבְּרָה מֵאֲלִיָּה, לְפִי
13 שֶׁהֲגִי תַמָּה אִם לַעֲצָמָה לֹא הוֹעִילָה אִיךְ תוֹעִיל לֹא.

הדרן עלך פרק כל הצלמים

פרק רביעי - רבי ישמעאל

14 בפרק זה יבואר מתי הדברים הנעשים לעבודה זרה נאסרים בהנאה,
15 וכן יתבאר מתי מתבטלים דברים אלו, ומותרים. כמו כן יתבאר
16 בהמשך הפרק דיני יין של נכרי, אימתי נעשה יין נסך ואסור בהנאה.

משנה

17 'מרקוליס' הוא מין עבודה זרה, שאופן עבודתו הוא על ידי זריקת
18 אבנים עליו, והמשנה מביאה מחלוקת בדין אבנים המונחות בסמוך
19 אליו: רבי ישמעאל אומר שלש אבנים העומדות זו בצד זו,
20 ונמצאות בצד מרקוליס, שכבר עבדוה וזרקו עליה הרבה אבנים
21 כדרך עבודתה, אסורות בהנאה, ואם נמצאו רק שתים בצד
22 המרקוליס, מותרות. והכמים אומרים, אבנים שנראות עמו - שהן
23 סמוכות אליו ונראה שנפלו ממנו, אסורות, אף אם הן רק שתים,
24 ושאין נראות עמו, מותרות, ואף אם הן שלש.
25

גמרא

26 הגמרא מבררת את סברת רבי ישמעאל. שואלת הגמרא: **בְּשִׁלְמָא**
27 **רַבְּנָן** - טעמם של רבנן מובן, במה שחילקו בין אבנים הנמצאות סמוך
28 למרקוליס, לבין אבנים שאינן סמוכות, כיון דְּרַבְּנֵי רַבִּי - שהם סוברים
29 שעובדי עבודה זרה עוֹבְדִין אֶף לְשִׁבְרִים שְׁלָה, ולכן באבנים
30 הנמצאות בצד מרקוליס ונראות עמו, דְּאִימָא לְמִימְרָא מִיְנִיָּה נִפְל -
31 שיש לתלות שממנו נפלו אבנים אלו, אסורות, משום שדינן כשברי
32 עבודה זרה, שהרי כל האבנים שנוקו על המרקוליס התוספו עליו
33 ונעשה הכל כעבודה זרה גדולה, וכשנפלו ממנו אבנים אלו הרי הן
34 שברי עבודה זרה שעובדים להם, ואילו אותן אבנים שאין נראות
35 עמו מותרות, כיון שודאי לא ממנו נפלו ואינן שייכות לעבודה זרה
36 כלל. אָלָא בדעת רבי ישמעאל קשה, מֵאִי קָבַר - מזה הוא סובר,
37 אִי עוֹבְדִין לְשִׁבְרִין, אִפִּילוּ תְּרֵתֵי נְמִי לִיתָסֵר - עליו לאסור אף שתי
38 אבנים הנמצאות סמוך למרקוליס, כיון שיש לתלות שממנו נפלו,
39 והרי הן שברי עבודה זרה האסורים, וְאִי אִין עוֹבְדִין לְשִׁבְרִים, אִפִּילוּ
40 תְּלַת נְמִי לֹא - אף אם נמצאו שלש אבנים אין לאוסרן, שאף אם
41 נפלו ממרקוליס, אינם אסורים.
42 הגמרא מבארת במה נחלקו רבי ישמעאל וחכמים, ומתוך כך יתבאר
43 טעמו של רבי ישמעאל: אָמַר רב יצחק בר יוסף, אָמַר רבי יוחנן,
44 כְּאֹפֶן שִׁדּוּעַ שֶׁנִּשְׁרָו הָאֲבָנִים מִמֶּנּוּ - ממרקוליס, לְדַבְרֵי הַכֹּל
45 אֲסוּרוֹת, וְאִפִּילוּ לְמֵאֵן דְּאָמַר שְׁאִין עוֹבְדִין לְשִׁבְרִים, הֲנִי מִילֵי
46 בְּעֵבֹדַת פּוֹכְבִּים דְּלֹא אוֹרְחִיָּה - זהו רק בעבודה זרה שאין
47 דרך לעבוד את שבריה, אָבָל הָכָא, במרקוליס, דְּמַעֲקִירָא תְּפוּרִי
48 מִיתְּבַרִי - שמתחילת עשייתו, אבניו כשבורות הן, שאינן מחוברות
49 כבנין אחד אלא מונחות זו על זו, ודרכן ליפול, מִמִּילָא הֵינּוּ אוֹרְחִיָּה
50 - דרכו בכך, ואף כשנפלו האבנים הדרך היא לעובדן, והן אסורות
51 בהנאה ככל עבודה זרה. כִּי פְּלִיגִי - ואימתי נחלקו רבי ישמעאל
52 וחכמים, כְּסִתְמָא - בסתם אבנים, שאין ידוע אם נפלו מהמרקוליס
53 או לא.
54